

Jumaboyev Nurillo Xayrullo o‘g‘li

OLIGOFRENOPEDAGOGNING KASBIY KOMPETENTLIK MODELI

**UNITED STATES OF AMERICA
LULU.COM**

Details

Publication Date	19 дек. 2025 г.
Language	Uzbek
ISBN	9781291964394
Category	Fiction
Copyright	All Rights Reserved - Standard Copyright License
Contributors	By (author): Jumaboyev Nurillo

Specifications

Pages	262
Binding Type	Paperback Perfect Bound
Interior Color	Black & White
Dimensions	A4 (8.27 x 11.69 in / 210 x 297 mm)

978-1-291-96439-4

Imprint: Lulu.com

OLIGOFRENOPEDAGOGNING KASBIY KOMPETENTLIK MODELİ

I. Kirish

Zamonavsiy maqsadi har bir shaxsning o‘ziga xos qobiliyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda jamiyatda faol, mustaqil va teng huquqli ishtirok etish imkoniyatini yaratishdir. So‘nggi yillarda intellektual rivojlanishida nuqsonlarga ega bolalar sonining ortishi, ularning ijtimoiy integratsiyasi va ta’lim olish huquqini ta’minlash masalasi global miqyosda dolzarb muammoga aylandi. Jahan sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) ma’lumotlariga ko‘ra, dunyo aholisining 1–3 foizi intellektual nuqson darajasiga ega bo‘lib, ularning aksariyati bolalik davrida aniqlanadi. O‘zbekistonda ham bu ko‘rsatkich sezilarli darajada oshmoqda: Milliy statistika qo‘mitasi va UNICEF ma’lumotlariga ko‘ra, 2023-yilda mamlakatda 150 mingdan ortiq bola alohida ta’lim ehtiyojlariga ega deb ro‘yxatga olingan, ulardan 40 foizga yaqini intellektual nuqson shakllariga ega.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 7-oktabrdagi **PQ-4860**-son “Alohidan ta’lim ehtiyojlari bo‘lgan bolalarga ta’lim-tarbiya berish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori va Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 15-iyuldagagi **638**-son “Maxsus ta’lim muassasalarida ta’lim-tarbiya jarayonini tashkil etish va moddiy-texnik bazasini mustahkamlash chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qarori inklyuziv ta’limni rivojlantirish, maxsus sinflar ochish, resurs xonalari tashkil etish va pedagoglar malakasini oshirishni majburiy qilib qo‘ydi. **UNICEF O‘zbekistonning 2023-yilgi hisobotida** ta’kidlanishicha, 2030-yilgacha mamlakatda inklyuziv ta’lim tizimi to‘liq joriy etilishi rejalashtirilgan bo‘lib, bu jarayonda oligofrenopedagoglarning roli markaziy o‘rin tutadi.

Ammo, amaliyotda bir qator jiddiy muammolar mavjud:

- **Malakali kadrlar yetishmasligi** – respublikada oligofrenopedagogika yo‘nalishida faqat 3 ta oliy o‘quv yurti mutaxassis tayyorlaydi, yillik bitiruvchilar soni 200 nafardan oshmaydi;
- **Resurslar cheklanganligi** – maxsus ta’lim muassasalarining 65 foizida zamnaviy diagnostika vositalari va raqamli texnologiyalar mavjud emas;
- **Inklyuziv muhitning yetarli emasligi** – umumiy maktablarning 28 foizida resurs xonalari, 12 foizida maxsus sinflar mavjud;
- **Jamiyat xabardorligining pastligi** – ota-onalar va mahalla faollarining 70 foizi intellektual nuqsonli bolalarni “o‘qimaydi” deb hisoblaydi, bu ijtimoiy stereotiplarni kuchaytiradi.

Aynan shu muammolar oligofrenopedagogika sohasini nafaqat ilmiy, balki ijtimoiy-siyosiy jihatdan ham dolzarb qiladi. Ushbu o‘quv qo‘llanma aynan shu bo‘shliqni to‘ldirishga qaratilgan bo‘lib, nazariy asoslarni amaliyotga tatbiq etish, pedagoglar kompetentligini rivojlantirish va intellektual nuqsonli bolalarning jamiyatdagi teng huquqliliginini ta’minlashga xizmat qiladi.

Maqsad: Oligofrenopedagogik faoliyatning nazariy asoslarini chuqur tahlil qilgan holda, oligofrenopedagog kompetentligini rivojlantirishning ilmiy-amaliy modelini ishlab chiqish orqali intellektual nuqsonli bolalarning ta’lim olish huquqi, ijtimoiy moslashuvi va shaxsiy rivojlanishini ta’minlash.

Vazifalar:

1. **Nazariy asoslarni aniqlash:** Maxsus pedagogika va oligofrenopedagogika tushunchalarini, ularning o’zaro bog‘liqligini, ilmiy asoslarini (L.S. Vygotskiy, A.R. Luriya, M. Montessori, J. Itard) va O‘zbekistondagi rivojlanish tarixini tahlil qilish.
2. **Psixologik-pedagogik xususiyatlarni o‘rganish:** Intellektual nuqsonli bolalarning kognitiv, emotsiyal va ijtimoiy rivojlanish xususiyatlarini, diagnostika, korreksiya va reabilitatsiya usullarini chuqur tahlil qilish.
3. **Kompetentlik modelini shakllantirish:** Oligofrenopedagogning kasbiy-pedagogik, shaxsiy, axloqiy, refleksiv, ijodiy va ijtimoiy kompetentligi tuzilishini belgilash; individual ta’lim dasturlari, vizual-ko‘rsatkichli metodlar, takroriy mashqlar va raqamli vositalarni qo‘llash usullarini ishlab chiqish.
4. **Zamonaviy muammolar va yechimlarni tahlil qilish:** Malakali kadrlar yetishmasligi, resurslar cheklanganligi, inklyuziv muhitning yetarli emasligi va jamiyat stereotiplari muammolariga yechim sifatida malaka oshirish kurslari, raqamli platformalar, mahalla loyihalari va ommaviy axborot kampaniyalarini taklif qilish.
5. **Kelajak istiqbollarini belgilash:** 2030-yilgacha raqamli transformatsiya (AI-driven assessment, VR-simulyatsiyalar), inklyuziv ta’lim kengayishi, xalqaro tajriba almashinuvi (Finlyandiya, Kanada modellarini moslashtirish) va milliy siyosat qo‘llab-quvvatlashi (rag‘batlantirish tizimi, “Maxsus Ta’lim Strategiyasi 2030”) yo‘nalishlarini bashorat qilish.
6. **Amaliy tatbiqni ta’minlash:** Mustaqil ishlar, amaliy topshiriqlar, loyiha rejalar, refleksiv jurnallar va ota-onalar bilan hamkorlik shablonlari orqali nazariyani amaliyotga o‘tkazish.

Ob’ekt: Oligofrenopedagogik faoliyat jarayoni – intellektual nuqsonli bolalarning ta’lim-tarbiya olishi, ijtimoiy integratsiyasi, mustaqil hayot kechirishga tayyorlanishi va jamiyatdagi faol ishtiroki. Bu jarayon maxsus sinflar, inklyuziv muhit, oila va mahalla hamkorligini o‘z ichiga oladi.

Predmet: Oligofrenopedagog kompetentligini rivojlantirishning nazariy asoslari, usullari va istiqbollari:

- **Diagnostika** (WISC-IV, Raven matritsasi, Vineland shkala);
- **Korreksiya** (xotira, diqqat, nutq mashqlari);
- **Individual ta’lim dasturlari** (yengil, o‘rtacha, og‘ir nuqson darajalariga moslashtirilgan);